

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Kiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yesha'yah

Shelomoh ben Yitshak

Fyorda, 5567 [1806/1807]

ל

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9839

ישעיה לא

ק"ז

אֵלֵי כִסְפוֹ וְאֵלֵי זָהָבוֹ אֲשֶׁר עָשׂוּ לָכֶם יָדֵיכֶם חָמָא : (ח) וּגְפֵל
אֲשׁוּר בְּחָרְבֵי לֹא־אִישׁ וְחָרְבֵי לֹא־אָדָם הֵאֲכִלְנוּ וְגַם לֹא מִפְּנֵי חָרֵב
וּבְחַתְרֵיו לָמַס יְהוּי : (ט) וְסָלְעוּ מִמַּגּוּר יַעֲבִיר וְחָתוּ מִנֶּס שְׂרֵי נְאֻם־
יְהוָה אֲשֶׁר אֹר לֹא בְצִיּוֹן וְהַגּוֹר לֹא בִירוּשָׁלַם :

לֵב (א) הֵן לְצַדִּיק יִמְלֹךְ מִלֶּךְ וְיִשְׁרִים לְמִשְׁפַּט יִשְׂרָאֵל : (ב) וְהָיָה
אִישׁ כְּמַחְבֵּא רֹחַ וְסֹתֵר זָרִים כְּפִלְגֵי־מִים בְּצִיּוֹן כִּצְלָה סֶלַע כִּבְר
בְּאֶרֶץ עֵיפָה : (ג) וְלֹא תִשְׁעֶנָּה עֵינֵי רְאִים יְאֻנִּי שִׁמְעֵם תִּקְשְׁבֶנָּה :

פחת

ר ש י

(ט) וסלעו ממגור יעבור • וחזקו מרוצ פחד יחלוט : וחתו מנס • מפני
הניסים שירחו סהקדוש ברוך הוא עושה לישראל : אשר אור לו ציון • שם יסיה
סאש מוכן לסירפס :

לֵב (א) הֵן לְצַדִּיק יִמְלֹךְ מִלֶּךְ • הֵן חֵן מִשְׁפַּט מִלֶּךְ לְמַלְכֵךְ כִּי אִם לַעֲשׂוֹת
מִשְׁפַּט צַדִּיק : וְלִשְׂרִים מִשְׁפַּט יִשְׂרָאֵל • וְעַל מִי יִשְׁלוּ לְמַלְכֵךְ עַל שְׂרִים אֲשֶׁר
לְמִשְׁפַּט יִשְׂרָאֵל • וְחֹמֶר הַנּוֹבֵא זָחַת עַל אֲחֵי שִׁסִּיה רִשַׁע אֲבָל הַזְקִיחַו בְּגוֹ יִמְלֹךְ
וְכִי הוּא : (ב) וְהִסִּיחַ הַגּוֹר צִירָחַת הַקֶּבֶ"ס הוּא חֹזְקִיחַו יִסִּיה לִישְׂרָאֵל :
כְּמַחְבֵּא רֹחַ כְּמַחְסֵה סֶלַע שְׂנַחְזִים צִי מִפְּנֵי רֹחַ וְנִסְתִּירִים שִׁס מִפְּנֵי חוֹרֵב כֵּן יִבְטַחוּ
צו הַגּוֹתִירִים מִעֲשֵׂרַת הַשְּׂבָטִים : צִיּוֹן • לְשׁוֹן יוֹבֵשׁ נִיה • כֹּלל סֶלַע כִּבְר בְּאֶרֶץ
עֵיפָה • בְּמִקּוֹם שֶׁמֶשׁ שֶׁאֵרֶץ עֵיפָה שִׁס וְחַרִּיב' וְתֵאֵבֵה לֵלל : (ג) וְלֹא תִשְׁעֶנָּה

עיני

מכלל יפני

סרה , תאר , רוצה לומר דבר עסק יסרה ועיני העוה והשתנות מהמכתב : (ח) וגם , לו
מפני חרב ופירושו וגם לו מלך אשר כמפני קרב , כאלו שלפי חרב ירדפו אחריו : (ט) וסלעו ,
ממגור יעבור , פירש בו המרגום כמו מלכו ושלטוהו מן קדם דחלא יעדון , ואפשר לפרשו
כמשמעו ויהיה למר מסתתר עמו , רוצה לומר ולסלעו ממגור יעבור כלומר שיכנס אל סלעו
ואל מגדליו החזקים מרוב מגור , ויהיה וסלעו כמו זמים בפלעקק , וכן ותפס את הסלע שהט
כנו למבצרים הגדולים , [ונגדש סלע פירש הר"קס כי דרך העולם כשיצדק אדם מפני
איוב ויבא למבצר אעז לא יפקוד , אך מפני חנופת יד ה' אפילו סלעו ומבצרו ממגור ומפחד
יעבור ויפסח עוד ולא יאמין בחיים , ל"ט] • וחתו מנס שריו , כמו מנס שיפחד אדם ויחזק
כשיראה נס החילות כן יחתו שריו השרירים מהמנפה אשר יראו , [אז פירושו מענין נס וכלל
והטעם שיחתו שריו מן הנס אשר יכה המלאך בהם ל"ט] :

לֵב (א) וְלִשְׂרִים , הַלַּמֶּד מוֹרֵשׁ עַל הַעֲבֹם עֲנָמוּ כְּמוֹ מַלְאֵחַ אֶת יוֹסֵפִיק הַעֲנִין וְזֵלְתָה כְּמוֹ
הַרְגוֹ לְאֲבֵנֵי וְהַשְׁלִישִׁי לְאֲבֵנֵלֹם לְאֲמוֹת חַמָּס וְהַדּוּמִים לְהַס : (ב) כְּמַחְבֵּא שִׁס ,
וְכֹלל כְּכַתֵּב בְּאֵלֶּף וְנִקְרָא כְּכַעֲלֵי הַ"א בְּשֶׁקֶל מַעֲשֵׂה מַחְנָה , וְאֵלֵו הִיֵּה כְּכַעֲלֵי
הַחֲלָ"ף הִיֵּה מַחְבֵּה בְּשֶׁקֶל מִקְרָא וּמִפְּנֵי הַחֲמִ"ת יִהְיֶה הַחֲמִ"ס וְסִגּוּל כְּמוֹ
הַמַּחְצֵה : אִי נִפְתַּח כְּמוֹ מַחְתָּה : עֵיפָה , לְפִי שֶׁהֵעִיף נִמַּח לְמִים קִרְאוּ
בְּדֶךְ הַשְּׂאֵלָה לְאֶרֶץ הַנְּעֵאָה : שֶׁלֹּא יִרַד מֵעַר עֲלִיהָ : (ג) וְלֹא

תשעננה

ישעיה לב

פח'פס'פ : (ד) וּלְבַב נְמָהֲרִים יִבִּין לְדַעַת וּלְשׁוֹן עֲלֵגִים הַתְמַהֲרִי
 לְדַבֵּר צָחוֹת : (ה) לֹא יִקְרָא עוֹד לְנָבֵל נְדִיב וּלְכִילִי לֹא יֵאמָר שׁוֹעֵר
 (ו) כִּי נָבֵל נְבִלָה יִדְבֵר וּלְבוֹ יַעֲשֶׂה אֲוֶן לַעֲשׂוֹת הַנֶּפֶס וּלְדַבֵּר אֶל
 יְהוָה הַזֹּעֵה לְהַרְיֵק נַפְשׁ רָעֵב וּמִשְׁקָה צָמֵא יַחֲסִיר : (ז) וְכִלִּי כִלֵּי
 רַעִים הוּא זְמוּת יַעֲזֵב קִטְמִי כו"ק לְחַבֵּל עֲנָוִים עֲנִיִּים ק' בְּאֲמָרֵי שִׁקָּר
 וּבְדַבְרֵי אֲבִיוֹן מִשְׁפָּט : (ח) וְנְדִיב נְדִיבוֹת יַעֲזֵב וְהוּא עַל-נְדִיבוֹת
 יִקָּים : (ט) נָשִׁים יִשְׁאַנְנֹת קִמְנָה שְׂמֵעָנָה קוֹלִי בְּגוֹרֵי בְּמַחֲוֹת

האזנה

ד ש י

עיני רואים • לא כמות שהם עכשוו אחינו הכבד ועינו השע (לעיל ו') לש
 טח' : (ד) ולבב נמהרי' יבין לדעת • לא כמה שעכשוו השמן לב העם • (טח)
 ולשון עלגים וגו' • ולא כמה שעכשוו כי בלעגני שפה (לעיל כ"ח) : עלגים •
 מי שאינו יודע לכיון דיבורו להיות נח קרוי עלג ונלעג : (ה) כיני • רמז
 נוכל חורש רעים • שוע • לשון אדון שהכל שועין ופוגין עליו : (ו) נביל
 ידבר • מדבר ל' הוה הוא : יעשה און • יקצץ מחשבות און כמו (דברים ה')
 עשה לי את החיל הזה : לעשות חונק • חושב מחשבות איך יוכל לעשות חנופה
 חונק שם דבר לכך טעמו לזעולה ונקד פתח : ומשקה נמא יחסיר • לפי פשוט
 שגוזלין העני' ותרגומו פתגמי אורייתא דאיכון כמיא לנחויא מדמון לבטלה
 (ז) ובדבר אביון משפט לתבול אביון במשפטי משפט זה לשון תחלת דברי' במשפט
 כשמדבר האביון טענתו זה יועץ זימור להכשילו בכלליו משפט משמש שלשה לשונות
 תחלת טענות דריישנמ"ט בלע"ז (מקולקל בדפוס ל"ל כמו לעיל ט"ז)
 דיסערנעמנט"ט בל"א Discernment ערקעניס, אורטסייל, אונטרשיידונג
 וגמר הדין יואיימנ"ט בלע"ז (הוא שיסמאנג, Judgement אורטסיילן שפרוק
 ונושט' שזוטרין אותו ביסורין יושטינ"א בלע"ז Justicier) בל"א גרויכט און
 איבן, פאלטיקן) : ח על נדיבות יקום • נשציל נדיבותו הוילו תקומה
 (ט) נשים שאננות • מדין דיתבין שליוא : ננות בוטחות • כרטין דיתבין
 לרוחץ

מכלל יופי

משענה, ענין הנהלה והפחד, ויש לפרשו מענין ועיניו השע והיו שנים שרשים וענין אחד
 (ד) נמהרים, פתאים, כמו ועצת נפתלים כמהרה, אמרו למהרי לב, ואפשר שבא הלש
 הוה לפי שהפתאים מעשיהם במהירות ובהנהלה ולא ימתינו למעשיהם ולדבריהם ולא ישגיפון
 יסבילו בהם : עלגים, הוא הפך תכונות הדבר : צחות, תאר בלשון נקבות כלומר אמרת
 טחות, וענינו הזכות והבהירות : (ה) לא יקרא עוד, איך הכונה בו לעולם אלא כל
 חיו, וכן הוא אומר ועמלו לא יזכור עוד, רוצה לומר כל זמן שהיוו בו : ולכילי, במיד'ק
 וחי' ד יו"ד היקום כיו"ד הוא הוה הכל לפני, וכן מוכיח אדם אסרי לדעת הריק'ס, וכילי הוה

פֶּעֶרְנֵה־מֶעַן ווידער • (ד) דער אונפֿאַרזיכטיגען גייסט ערווירפט איינזיכט, דער
 שטאַטטערנדען צונגע שפּריכטן פֿערטיג אונד פֿיין • (ה) דער נידערטרעכטיגע
 הייסט ניכט מעהר עדעלמיטהיג, דער גייציגע אירד ניכט מעהר פֿרייגעכונג גע-
 נאַנט • (ו) דער נידערטרעכטיגע רעדט נידערטרעכטיגקייט, זיין הערן
 זינט אויף אונגהייל; ער איבט הייכלעליי, פֿערברייטעט פֿאַם עוויגען איריגעכע-
 גריפֿע; רייבט דעם הונגריגען קיינע לאַכונג, ענטזיהט דעם הורסטיגען טראַנק •
 (ז) דער גייציגע הענט באַסהאַפֿטע געווינגונגען, ענטווידֿט מיקישע פֿלעגע;
 ריפֿטעט אַרמע, דירפֿטיגע מיט פֿאַלשען וואַרטען צו גרונדע, וואָן זיא איהרע
 גערעכטע זאַכע פֿערטהידיגען • (ח) אַבער דער עדעלמיטהיגע איזט עדעלמיטהיג
 געווינט, ערהעלט זיך דורך עדעלמוטה • — (ט) ערהעכט אייך, פֿירדליפֿע
 פֿרויען, הערעט מיינע שטימע! פֿערנעמט מיינע וואַרטע, זיכער רוהענדע
 מעכטער

ב א ו ר

אנשי יהודה לא יהיו עוד מוכים בספרים, ולא תהיה עוד אונס ערלה, רק יראו את
 כפלאות ה', וישמעו לקול נביאיו • השעינה • כמו (למעלה מה ו') ועיני השע,
 והוא ענין טיחה בלשון ארמי, על דרך כי עם מראות עיניהם (להלן מ"ד י"ח) • (ד) ולבב
 וכו', על ידי חכמת המלך ושריו, יחכם כל עם הארץ, יוסיף לקח, עד שהנערים נצטו,
 אשר בפסכה יתהלכו, בלא דעת נפש, ילמדו דעת ובינה, ולשון הכלעים, המדגרים
 בשפה כנדה, בלתי מובנת, חשוב לדבר במליצה כחה ומהירה • נמהרים • מענין
 מהרה, והטעם, אנשים רקים ופוחזים, אשר יעשו מעשים מבוהלים, ואינם רואים את
 הכולד • וכן (איוב ה') ועלת נפתלים במהרה, המר והמתהר (מנקה ח'), ודומיהם •
 (ה) לא יקרא וגו' • תחת ממלכת חוקיהו הנדיק יאזבו אנשי יהודה, לראות בין נדיק
 לרשע, בין עונד אלהים, לאשר לא ענדו, ולא יקראו עוד לרשע נבזה יקר רוח, ולנבזע
 בצע, למען הרבות הון, לא יקראו עוד אדם חשוב, וכעלה גדולה • ולבילוי • איש
 רע עין, מאסף עושר והון, ולא יומר מכספו, להחיות דלים מרודים, נקרא בילוי
 בלשון עבר, והוא מענין טרש כול, שהוא מורה על החזקת וסבילת עצם את עצם, על
 כי הכילי יסויק את עשרו והונו, ולא יתן ממנו לזולתו • שוע • לשון אדון, שהכל שועין
 ופוכין אליו • (רש"י) • ועל פיו ז' לתרגומתי • (ו) בי נבל וכו' • הנבל ידבר כנלות •
 ולבו יחשוב, לעשות עמל ואון, והוא יתסבד לעיני בני אדם, צפה וספה יכבד לאלהי
 הכבוד, ורוחו לא כאמנה לו, וילמד את העם, להחכיף דברים אשר לא כן על ה',
 לפחותו נפיהם, ולכזב לו בלשונם, ולהמרות עיני כבודו במחשבות נפסדות וכחצות,
 ובמסתרים יארוז לעני, לא יפרוס מלחמו לדעב, ויגזול משקה מן הכמא • (ז) וכלי
 וגו' • כלי זה נקיד צנר • תחת חיר"ק בעלות כילי למעלה (פסוק ה'), והוא י-
 לזונו • עם מלת כליו הבאה אחריו, והשתמש המליץ הקדוש בזה בלשון כופל על לשון
 (וואַרטשפּיל) • כליו וכו' • ענין מחשבת ערמה, מלשון בנכליהם (ממדב
 כ"ה), וכן דעת רש"י ורד"ק ז"ל, ועל פיהם תרגומתי • ושיעור המקרא, שרע העין יחשוב
 מחשבות רשע, ויעץ במועצות זמת תרמית, לאבד דלים ואניונים בדברי שא, בהעריכס
 משכטס • ודיכס לפני השובט, וכל זה הוא עושה, למען הרבות אוננות ין ובדבר
 אביון משפט • כמדבר האביון טענותיו, זה יועץ זמות, להכשילו בככליו • (מדב
 רש"י) • וכן מתורגם בל"א • (ח) וגדיב וכו' • אבל יקר רוח יחשוב מחשבות יקות וכחכות,
 וכעבוד יקר מדותיו ומעלותיו יעמוד זיתקיים, ביתר שאת ויתר עוז • והוא על נדיבות
 יקום • בעבוד הנדיבות יקום, ויעלה במעלה גדולה • (רד"ק) • (ט) נשים שאננות
 תו' • במשמע, כדעת רש"י ז"ל, וכן נראה מן הענין, שאמר (להלן ה"א י"ג)
 ומערה

תרגום אשכנזי

שעלטער! — (י) יאהר אויף יאהר בעכען דיא ויכערן, רען דאָהין אויט דיא
 וויינלעווע, געטרוידע ווירד ניכט איינגעבראַכט. (יא) כעכט, איהר פֿרידליכען!
 ציטטערס, איהר ויכערן! ענטקליידעט, ענטבלעסעט אויך! אומגירטעט אירע
 לענדען! — (יב) יא, דיא כרוסט צערשלאָגען ויא ויך! — איבער דיא ליבליכען
 עקקער, איבער דיא פֿרוכטבאַרען וויינשטעקקע. (יג) אין מיינעם פֿאַלקעס
 לאַנד' שיסען דאָרנען אונד דיסטעלן אויף, פֿירוואַהר! אום אַללע פֿריידענהייזער,
 אין רען פֿרעהליכען שטעדטען. (יד) פֿערלאַססען אויט דער פֿאַלאַסט, איינזאַם
 דיא פֿאַלקרייכע שטאַדט; סהורם אונד פֿעסטונג אין עוויגען שוטט פֿערוואַנדעלט,
 דער

ב א ו ר

והגורה על חלצים, על שדים סופדים, ושיעור המקרא, שאמר הנביא לכשי תשרים
 הרכות והענוגות, ומתענוגות לנטח תחת ממשלת בעליהן, שתטנה אזניהן לקול אגרותיו,
 שהוא מיעד חורבן וסורענות על הארץ. (י) ימים על שנה וכו'. מלת ימים תורה פה
 על שנה תמימה, כמו ימים או עשור (ראשית כ"ד כ"ה), וכן דעת ר' עזרא ז"ל. ושיעור
 המאמר: שנה אחר שנה תפחדנה ותרעדנה בנות יהודה השליות וקטנות בתענוגים,
 כי נציר הענבים יכלה, ולא יאספו עובדי האדמה את תבואתם אל הבית כי האויבים
 יאשימו את יבול הארץ. אַכָּה וכו'. המלה הזאת הוא שם ממשקל פֿעל כמו חֲדָשׁ,
 חֲשַׁד, ודומיו, עיין בדברי רש"י ז"ל, והטעם, אסיפת התבואה לא
 תבוא אל הבית. (יא) חרדו וגו'. פחדנה, שקטות! רגזנה, שוכנות לנטח!
 פשטנה נגדי תפארתכן, התגליתה ערומות מיקרכן! ותגורנה שק על מתניכן, להתחבל
 על אבדן תענוגיכן! ובאה מלת חרדו בלשון זכר על נקבה, כמו (שיר ב' ז') השבחתיו
 חתכם בנות ירושלים את תעירו ואם תעוררו, אם תמלאו את דודי (סס ה' ס'), ודומיהם.
 רגזה פשוטה וכו', כל המלות האלה הן ענין ציווי לנקבות, כאשר תרגם הכשדי, וכן
 דעת רד"ק ז"ל, ועל פי זה תרגמתי * ועורה. מענין ערום וערים (יחזקאל ט"ז) וכן
 אמר הכשדי: ואת ערטינו, וכן יתורגם אשכנזית. (יב) על וכו'. באמת! הנשים
 מתופפות על לבן, לקונן זליל על שדות נעימים ונשמדים, ועל נפנים טורים, מלאים
 ענבי יין, כי ישחיתום ויחרבו האוכלים. שדים. נקוד נשי' ימין, והוא ענין שדי
 אזה, כמו שכתב רש"י ז"ל: יטפחו על לבם, וכן אמר הכשדי: על דדין ספדין.
 שדי חמור. נשי' שאל, ענין שדה, כפירוש רש"י ז"ל, ותרגם הכשדי: על חקלי
 חמדתי, ועל פי זה מתורגם בל"ח. (יג) על וגו' שיעור המקרא, שמלך אשור יחרוב
 את ארץ יהודה, ויחרים את עריה, עד אשר יעלו קוֹצֵים ודרדרים על האדמה, ושמיר
 וית יצח סכיב לבתים יפים וגדולים, אשר היו ששים ושמים בהם בעלי תענוגים, בערים
 מלאות המון עליונים, כי יהיו למרבה, לשמה ולשרקה. העלה. באה מלת קן פה בלשון
 נקבה, ונכרוב היא לשון זכר, והכלל, שהעברי לא יחוש על אין דבר שאין בו רוח חיים,
 רק ישמש בו פעם זכר פעם נקבה, כאין סתמי (נעאוטרומ) בלשונות אחרות. כי
 לאמת, כמו (במדבר כ"ג ל"ג) כי עתה גם אותך הרגתי, כי לא נעשה כפסח הזה
 (מלכים ב' כ"ג כ"ג), ודומיו. וכן מתורגם בל"ח * (יד) כי וכו'. ארמוני השרים
 יהיו עזובים מבעליהם, ועיר שהיתה מלאה תשואות אדם תהיה עתה גלוטה ושכולה מיושביה,
 ומצריה ומגדליה יהפכו למרבות עולם, ואם ירקדו חמורים ברים, וירצו עדרי בלן בלן
 אחריר, כי לא תעבור בה הגל אדם. עופל. ענין מנצר וחקק, כמו (עובד ד' ס')
 עופל בת ציון. ובחן. מגדל, כמו (למעלה יחזקאל י"ג) הקימו כפוכיו. בער. במקום
 למד השימוש, כמו שכתב רד"ק ז"ל, וכן תרגמתי. מערות. תורבות, לשון ערו ערו
 (תהלות קל"ז). (הס"י). ועל פיו ז"ל מתורגם בל"ח. משוש פראים. עקום חרב
 פישטן

ישעיה לב

ק"ט

הַאֲזַנָּה אֲמַרְתִּי : (י) יָמִים עַל־שָׁנָה תִּרְגַּזְנָה בַּמִּטְחָוֹת כִּי כָּלָה בְּצִיר
אֶסֶף בְּלִי יְבוּא : (יא) חֲרָדוּ שְׂאֲנָנוֹת רִגְזָה בַּמִּטְחָוֹת פְּשֻׁמָּה וְעֵרָה
וְחִגְרָה עַל־חֲלָצִים : (יב) עַל־שָׁדַיִם סֹפְדִים עַל־שִׁדְרֵי־חֲמֹד עַל־גִּפֶּן
פְּרִיָּה . (יג) עַל אֲדָמָת עַמִּי קוֹץ שָׁמִיר תִּעֲלֶה כִּי עַל־כָּל־בֵּיתִי מִשׁוֹשׁ
קָרְיָה עֲלִיָּה : (יד) בִּי־אֲרָמוֹן גִּפְשׁ קִמְצ׳ בּוֹק הַמִּזֶּן עִיר עֵזֶב עִפְרָל

ובחן

ר ש י

לְרוֹחֶצֶן : (י) יָמִים עַל שָׁנָה . כְּמוֹ (לַעִיל ז' ט') סָפוּ שָׁנָה עַל שָׁנָה וְהַמִּיד
עוֹנֹתֵיכֶם מִחֲבָצְרֵיךָ וְסוֹף תִּרְגַּזְנָה אֲלוֹ שֶׁהֵן עֲכָשִׁיו לְבַטָּח כִּי יִכְלֶה מֵהֶם בְּצִיר הַעֲנָבִי
וְאֹסֶף הַתְּבוּאָה לֹא יִבּוֹא אֶל הַצִּית : אֹסֶף שֶׁס דָּבַר לַכֶּךְ טַעְמוֹ לַמַּעֲלָה וְנִקְוֶה
פַּתַּח : (יא) רִגְזָה . כְּמוֹ לְרִגֵז : פְּשׁוּטָה . כְּמוֹ לַפְּשׁוּט : וְעוֹרָה כְּמוֹ לַעֲרוֹת
לְשׁוֹן עֲרִיָּה (אִיכָּה א') : וְחִגְרָה . כְּמוֹ לַחְגוֹר לַכֶּךְ טַעְמוֹ לַמַּעֲלָה וְכֵן תִּירָגַם
יִוֹתֵן שִׁלְחוֹ וְאִתְּעַרְטֵלוֹ וְאֶסְרֵנוֹ עַל חֲרָצִין מִתּוֹךְ שִׁפְשׁוּטוֹ וְיִתְעַרְמֵמוֹ מִבְּגָדֵיהֶם לֹא
יִחְגְּרוּ עַל בְּגָדֵיהֶם כִּי עַל מַתְנִיָּהֶם : (יב) עַל שָׁדַיִם סֹפְדִים . יִטְפְּחוּ עַל לְבָם
עַל שְׂדֵי חֲמֹדָתָן . וּמִדְרַשׁ אֲנִידָה עַל חֲכָמֵי סַמְדְרָאוֹת שֶׁהֵם כְּשָׁדַיִם הַמִּנְיָקִים יִסְפְּדוּ .
וְעַל עִיר הַמִּדְחָן שֶׁתַּחֲרַשׁ כְּשֶׁדָּה וְעַל גִּפֶּן פּוֹרִים הֵם יִשְׂרָאֵל גִּפֶּן מִמְצֵרִים הַסַּעֲתִי :
(יג) קוֹץ שָׁמִיר . הַבּוֹאֵי וְצוֹרֵךְ כִּי כָל חוֹרְבָן זֶה יִהְיֶה עַל כָּל צִתֵּי מִשׁוֹשׁ : וְעַל קְרִיָּה
עֲלִיָּה . יְרוּשָׁלַם שֶׁהִיא מִשׁוֹשׁ לְכָל הָאָרֶץ (אִיכָּה ז') : (יד) כִּי אֲרָמוֹן . הַמִּלֵּךְ
מוֹטֵט וְהַמִּזֶּן הַעִיר גֵּלָה : עוֹפֵל וְצוֹחֵן . צִית מִקְדָּשִׁי שֶׁהִיא לְהֵם לְמַבְרָר . הִיא
בַּעַד מַעֲרוֹת יִהְיֶה צִתוֹךְ חוֹרְבוֹת מַעֲרוֹת לְשׁוֹן (תְּלִים קל"ז) עָרוּ עָרוּ . וְצַעַד
כְּמוֹ הַצַּעַד עֲרַפֵּל יִשְׁפֹּט . (אִיּוֹב כ"ב) : עַד עוֹלָם . עַד עַתְּ קָץ . עוֹפֵל וְצַחֵן

שניהם

מכלל יופי

בַּנֶּגֶד הַשּׁוֹעַ כִּי הַשּׁוֹעַ הוּא יוֹתֵר מֵהַנְּדִיב וְהַכִּילִי טוֹב מֵהַנֶּכֶל , [וַיִּתֵּן לְהִיּוֹת כִּילִי שֶׁס צַפְלָם
סִיבִי וְנִקְרָא כִילִי כֹאֲלוֹ הָאֵל שְׁתֵּי מַלְאָכִים כִּי לִי כְּלוֹמֵר שֶׁהוּא אֹמֵר תְּמִיד שְׁלִי שְׁלִי , וַיֵּשׁ אֹמְרִים
שֶׁהוּא מַגְזֵרֵת וְכָל בְּשָׁלִים עִפְרָה הָאָרֶץ וְנִקְרָא כֵן לְפִי שֶׁכָּל עֲנִיכֵיו וְהוֹבְאָתוֹ בְּצַמְנוֹס גְּדוֹל בְּמִדָּה
בְּמַסְקָל וְבַמְשִׁירָה ל"ט] . שׁוֹעַ הוּא הָאֵלִים הַנֶּכֶבֶד וְיִתְרָן בְּמִמוֹנוֹ הַרְבֵּה וְנִתְּן יוֹתֵר מֵהַרְאִיו לוֹ :
(ו) כִּי נָבֵל , יִקְרָא כֵן הָאֵלִים הַפְּחוֹת וְהַנּוֹפֵל , וּפִירוּשׁוֹ כִּי הַפְּחוֹת דָּבַר נִבְלָה יִדְבַר :
וּמִשְׁקָה כְּמֵא , נִכְרִי וְהוּא שֶׁס סַמּוֹךְ : יַחֲסִיר פּוֹעַל יוֹבֵא : וְכִילִי , נִכְרִי הַכ"ף וְהוּא
כְּמוֹ וְכִילִי שֶׁזָּכַר בְּחִיר"ק הַכ"ף : כְּלוֹו רַעִים , אֹמֵר כִּי הַכִּילִי מִדְּוִתָיו רַעִים וְחַסְרִים
כְּלוֹמֵר אֵין צְרִיךְ לֹמֵר כִּי הוּא רַע הַרְעַת לְתַת מַשְׁלוֹ אֲלֵא אֲפִילוֹ כְּשִׁימְכוֹר יִמְכּוֹר בְּמִדָּה רַעֵה
וְחַסְרָה וְכֵן פִּירַשׁ בְּשֵׁרֵשׁ כֹּלָה וְעִיָּן בְּשֵׁרֵשׁ כִּיל : זְמוּחָ , עֵינָן תִּיעֲבָה תִּועֲשָׂה רַע עָשׂוֹ :
וְדַבְרֵר אֲבִיוֹן אֲשַׁפֵּט , וְכֹאֲלוֹ אֹמֵר וְבִדְבָרוֹ עַל אֲבִיוֹן בְּמַשְׁפֵּט לְחַצְלוֹ וְלִהְשִׁיתוֹ : (ח) נְדִיבוֹחָ ,
תֹּאֵר , וּפִירוּשׁוֹ מַעֲלֵת נְדִיבוֹת וְעַבְדוֹ יִקּוּס , וְעֵינָן הַנְּדִיבוֹת מִי שֶׁנִּפְשׁוֹ רַחֲבָה לְתַת מַשְׁלוֹ
בְּמִקּוּס רֹאיוּ וְכִפִּי הִרְאִיו לוֹ : (ט) נְשִׁים , אֹמֵר נְשִׁים עַל הָעֲרִים וְאֹמֵר בְּנֹת עַל הַכְּפָרִים
לְפִי שֶׁהֵם כְּבָנוֹת לְעָרִים , וְכֵן תִּרְגַּם יִוֹתֵן נְשִׁים מִדִּיָּן וְנָבוֹת כְּרִיכָן : (א) אֹמֵר הַמַּעֲתִיק זֹאת
מִגִּיָּה הַשְּׁנִי , לְוִלִי דְבָרִי הַמִּקְבֵּד הוּא הִיא כ"ל לְמַדָּה לְפִי הַתִּרְגוּם נְשִׁים עַל הַמְדִיבוֹת בְּפִלְגָן

ונבות

ישעיה רב

זבחן היה בעד מערות עדר עולם משוש פראים מרעה עדרים :
 (טו) עד יערה עלינו רוח ממרום ותיה מדבר לפרמל ופרמל
 ליער יחשב : (טז) ושכן במדבר משפט וצדקה בפרמל חשב :
 (יז) והיה מעשה הצדקה שלום ועבדה הצדקה השקט ובמחעד
 עולם : (יח) וישב עמי בגוה שלום ובמשפנות מבטחים הט' בפח"ח
 ובמנוחת שאננות : (יט) וברד ברדת היער ובשפלה התשפלה
 העיר : (כ) אשריכם זרעי על כל מיים משלחי רגל השור
 והכרמל ק' והחמור : לג (א) הוי
 ר ש י

שניהם לשון מנצר : משוש פראים • לתאות ישמעאל וחילותיו : (טז) עד
 יערה עלינו • ישפוך עלינו כמו ותער כדה (ראשית כ"ד) לשון שפכה גופל על
 הרוח כמו ושפכתי על בית דוד רוח חן (יואל ג') וכן השפך רוחי על כל צמר
 (זכרי' י"ב) : ליער יחשב • קירוי סגיאן כיער הזה שהוא מלח עני' : (טז) ישכן
 במדבר משפט • צירושלם שהיא כמדבר : וצדקה בכרמל • היא חרץ ישראל
 שתהא באותן הימים ככרמל : (יט) וברד ברדת היער • על כרחו אין ברד
 זה שם דבר שהרי נקוד חליו קמץ וחליו פתח בלשון פעל וכן פתרונו לשון פעול' כמו
 ורחץ וישב ועמד וברד ויברוד את ברדת היער והיה הבי"ת של ברדת מן יסוד כמו
 עטרת עקרת כלומר וימטיר הקדוש ברוך הוא את מטר פחי הרשעים שהם עכשיו
 בגויים ומלחים ערים כיער : ובשפלה • שנשפלו ישראל עד עכשיו תשפל ודוגמת
 כן תירגס ונתן ויחות ברדא ויקטול מסיריית עמומיא : (כ) אשריכם • ישראל
 שהגליחה זריעת צדקתכם כזרעים על מים מעתה תקצרו והחספו תבואה שכרכם
 הטוב תשלחו רגל השור לדוש התבואה והחמור להביא אל הבית כך תירגס ונתן
 כלומר תקבלו שכר פעולתכם הטובה :

לג (א) הוי מכלל יופי

ובנות על המטרופולין אבל דעתו רמזה יותר מדעתינו [שאננות, בג"ש הכ"ן וכן
 ובמנוחת שאננות : (י) ימים על שנה, כמו עם שנה וכן ויבואו האנשים על הנשים,
 רובה לומר שנה עם שנה כלומר לא שנה אחת לבד אלא שנה אחר שנה תרננה : אוסף,
 שם ענין קנן : (יא) חרדו, נא בלשון זכרים כי הראוי מרדנה, ובא כן כי ענינו על העם
 שבתוך הערים השאננות : רגזה, נא בתוספת ה"א לבדה ומסרה הכ"ן, ובפירוש צווי
 הנקבות נא בכ"ן ה"א, ופעמים בכ"ן לבדה כמו קראן לו ופעמים בה"א לבדה כמו רגזה וכן
 פשוטה ועורה ומורה : פשטה, בתוספת ה"א כי היא מלעיל : ועירה, מן ערום ועריה
 ענין חשף ונלווי : וחגרה פירוש ומנוק שק : (יב) קוץ שאיר, חסר ו' השמוש, וכן שמש
 ירם ראובן שיעון מלך שרים : העלה, ידמה הענין שהוא פועל יוצא ואינו אבל מרוב
 שיגדלו שם, השמיר והקץ ויעל' הרבה באלו האדמה עולה בקץ ושמיר ומה שאמר על
 קדמת

תרגום אשכנזי

קב

דער ווילרען עזעל טוממעלפלאץ, דער העערדען ווידע . — (טו) בים איין גייסט
אויס דער העהע זיך איבער אונם ערגיסט, דאן וואַנדעלט וויסטע אין בליהענדעם
געפילדע אום, כרמל ווירד פֿיר וואַלד געאַכטעט . (טו) רעכטספֿלעגע
וואַהנט אין דער וויסטע, טוגענד הויזעט אויף כרמל . (יז) דער גערעכטיגקייט
אויסאיבונג שאַפֿעט פֿירדען, טוגענדווערקע — עוויגע רוה' אונד זיכערהייט .
(יח) דאן וואַהנט מיין פֿאַלק אין וואַהנונגען דעם פֿירדענס, אין זיכערן רוהע
פלעצען — אין פֿירדליכער שטיללע . (יט) האַגעל שטירצט דען וואַלד הינאַב ;
זיא שטאַרט ווירד ערנדריגעט, זינקעט טיף . — (כ) הייל אייך ! דיא איהר אַן
אַללען וואַססערן ועעט, אונד רינדער אונד עזעל אַנטרייבעט !

לג (א) וועה'

ב א ו ר

שימותו בו פראיש, לימודי מדבר . (טו) עד וגו' . ארץ יהודה תהיה מדבה ושומה,
פד ארץ יספוך ה' רוח חן ומכד עלינו מארומי קדשו, ויכב את מחנה אשור, ואחר כן ישלח
צרכתי בארצנו, ותשוב אדמת ציה ומדבר להיות שדות פורים, מלאים תבואה טובה, והר
הכרמל ינטע בעצי פרי, עושים פירות נעימים, וידמה ליער צומח עצים . יערה עלינו
רוח . ענין שפֿיכה, כמו (ראשית כ"ד) ומער כדה, והוא על דרך אשמך את רוחי
(יואל ג' א' ב') . והכרמל וכו' . ציין למעלה מזה (כ"ט י"ז) . (טו) במדבר .
בארץ יהודה, שהתריבות אכזי מלך אשור, ועשה כמדבר . (יז) והיה וגו' . בעבור
מעשה הצדקה שיעשו, יהיה להם שלום, ובעבור עבודת הצדקה, יהיה להם השקט ובעת
עד עולם, והפסוק כפול בענין במלות שונות, כי עבודת פירוש מעשה, כמדבֿר מעשה
עובדא . (יד"ק) . מעשה הצדקה וכו' . כי כן היה צימי חזקיהו, כאשר אמר (למעלה
מזה י"ז) ולשלוש אִיִן קן . (ראב"ע) . (יח) וישב עמי וכו' . עם יהודה ישבו בכלות
שלום, וישקטו לבטח, שאנשים ואן מחריד . (יט) וברד וגו' . הרי"ש פתוח, כי
הוא פעל, כמו (שמות י"ט י"ח) עשן כלו, והעשם, כי אם ירד ברד, אִי הוער
ירד, ולא אל מקום הורע . (ן' עזרא) . ברדת . שם נקביי, ממשקל פעלת,
כמו גברת, עמדת, ודומיהם . עיין בדברי רס"י ז"ל . ובשפלה
חשפל העיר . ארץ ישראל תבורך בכל טוב, אבל כינוי, העיר
הגדולה, ראש מלכות אשור, תשפל ותרד מגדולתה, בשב סמחריב אל ארצו, בנשפת
פנים . (כ) אשריכם וכו' . פה התפעל הנביא מרעיון המנחם מברכת ארץ יהודה,
וקרא בהתלהבות נפשו : אשריכם, עובדי האדמה ! כי תזרעו זרע טוב על כל פלגים, יגלי
מים, המורים את הארץ, ומנמיחים אותה, ותנהיגו רגלי בהמתכם, אלפים עם עיירים,
לדוש את תבואת האדה, ולהביא אותה אל הבית . משלחי וגו' משלחין לאדרכא בתוריא,
ולאכנס בתוריא . (הכסדי) , רגל השור והחמור . כטעם והאלפים והעיירים (למעלה
מזה ל"כ"ד) , כי פרשה אמת היא כולה . (ר' אברהם ז' עזרא) .

לג (א) הוי

מכלל יופי

לדעת עמי אלת על שנה למעלה שאמר סופדים על שדי חמד על נפן פוריה ועל אדמת עמי
אשר תעלה קין ושאיר : (יד) בעד, הוא במקום למ"ד השמוש, כי תבוא זאת המלה
בענין, אותיות השמוש, וכן בא במקום מ"ם בעד הקלון אמר כי עכל ובחן שהם בנינים
גבוהים יחרבו וישנו לאערות : (טו) עד יערה, כלומר עד יגלה, והוא ענין יציקה
ופיכה, ונא על דרך אשפוך את רוחי על כל בשר ורבי יהודה פירשו ענין דנוק כענין וקיר
ערה עין : רוח משום דתן הצורא, כשאל אשר יהיה שמת הרוח : (טז) ושכן במדבר

עשע

תרגום אשכנזי

לג (א) וועה' דיד, פֿערהעערער! ווירכס דוא ניכט אויך פֿערהעערט? —
 טריילאזער! ווירד מאָן דיד ניכט אויך אונטרייאָ? — האָסט דוא דיא
 פֿערהעערונג פֿאַללענדעט, דאָן ווירסט אויך דוא פֿערהעערט; איזט דיינע
 טריילאזיקייט צו ענדע, דאָן ווירד מאָן דיד אויך טריילאז. —
 (ג) עוויגער, זייא אונס געוואָגען! אויף דייך האָפֿען וויר. זייא אונרע שטיצע
 טאָג פֿיר טאָג, יא, אונזער הייל צור צייט דער נאָט! — (ג) פֿעלקער פֿליהען
 פֿאַר רוישענדעם געטיממעל, פֿאַר דיינער מאַיעסטעט צערשטרייען נאַציאָנען זיך. —
 (ד) איירע בייטע ווירד אויסגעראַפֿט, וויא מאָן רויפען אויסגראָפֿט; וויא אויך צו
 פֿאַן היישרעקען, ציהען זיא (ישראל) איינהער. (ה) ערהאַכען איזט דער
 עוויגע. פֿירוואָהר! ער טהראָנט אין דען העהען, ערפֿיללעט ציון מיט רעכט אונד
 טוגענד. (ו) דיא בעפֿעסטיגונג דיינעם גליקעס איזט הייל־בריינגענדע מאַכט,
 ווייזוהייט

ב א ר

לג (א) הוי וגי'. דברי הנביא אל סנחריב מלך אשור: אוי לך, שודד ארצות! התחשוב
 שלא תהיה שדוד? בוגד באנשי בריחך! הכי לא יגדו בך אלהיך? באמת! אם תחוס
 שדידתך את הגוים, אז תושדד גם אתה כמוהם, וככלותך לבגוד בארצות מרעיק, אז יבגדו
 בך המון כנליך. ואחה וכו'. על דרך שלל ומימה, וכן תרגמתי. שודד. להיות שודד.
 כנלוהך. שרשו כלל, והוא מבני הכבוד הטוסף. והראוי כהנלוהך, ובשמה אות אלו,
 והטלה תנועתה על אות שואית אשר לפניה, כמשפט. ופתרון המלה לפי ענינה, לשון
 כליון. עיין במפרשים. (ב) ה' וגי'. זאת היא תפלת גדליקים, בנבוא מלך אשור, והיא
 בדרך נבואה. (ראב"ע) 'הננו וכו'. רחום ורחמן! חונן אמתו, כי לך קוינו, שמושינו
 מכף אויביו, היה זרוע חזקתו, ימסעד לנו יום יום, ועזרתנו ביום לך ומנוק. הירד
 זרועם, מה שאמר זרועם, בכינוי נסתרים, ואמר חננו, קוינו, ישועתנו, בכינוי
 המדברים בעדם, כן דרך הלשון, כמו (מלכים א' כ"ב כ"ח) שמעו עמים כלם, ואולם
 כלם תשובו ובוטאו נא (איוב ל"ו ד), ותדומים להם, כמו שכתבנו בספר מכלול. (רד"ק).
 וכן תרגם הכשדי: הוי תוקפנא בכל יומא, ועל פי זה תרגמתי אשכנזית. לבקרים. בכל
 בוקר, והטעם, בכל יום. (ג) מקול וגי'. דברי הנביא אל האלהים: יום יראנו, אליך
 בטחנו, ואתה שמעת תפלתנו, ומקול השון הגופה, אשר שלחת במחנה מלך אשור, נעו
 ונדו הגוים הנלחמים על עיר ירושלים, ובהגלותך, דם ונשא, עליהם, להכותם מכת אבדן,
 כפוטו מכיך, לגוס משדה המערכה. (ד) ואוסף וכו'. מאשר המליץ הקדוש אל אויבי
 ירושלים: קל מהרה תפלו לפני העיר, ואנשי יהודה ילאו, ויבזו להם בזה, ויאספו מכם
 שלל ומלקוח, כאשר יאספו את ציבורי החסיל, השוכן על פני השדה, ומשחית את התבואה,
 וכחיל הארבה, אשר ילא חונן כלו, בקהל רב, לאין מספר, לאכול את עשב הארץ, כן ילאו
 יושבי ירושלים לקראתכם, ויכו אתכם, עד בלתי השאיר לכם שריד ופליט. החסיל. מין
 תולעת, מוסיף לתבואה ולפירות, והוא נקרא (רויפע) בל"א. כמשק. לדעת רד"ק הוא
 מענין הליכה במהירות, ורש"י ז"ל בארו ענין נהימה והשמעת קול, ובאמת הכל ממקור אחד,
 פי נסיעת הארבה היא במהירות ומספון רב, ובמהומת קול תשואות. ועל פי זה תרגמתי.
 גבים. ארבה נקרא גובא בלשון ארמית. (ה) נשגב ה' וגי'. ה' נבואות יגנה וירוס כמשפט
 בנקמת נקמת עמו מכם, ויטה יד מכתו עליכם ממרום קדשו, מן השמים, ואלה ירושלים,
 עיר הקדש, ימלא אנשי אמת, עושים משפט וצדקה, כי יכירו גדולתו ונבורתו. (ו) והיה
 וכו'. לאיש יהודה ידבר. (ז' עורא). אמונת עתיד. קיים וחסד אושרך, ומחיכה היא
 ענין קיום וחסד, עיין למעלה מזה (כ"ה א'). חוסן ישועות וגי'. עם יהודה! אשריך
 ועוז